

Waar niemand over praat: hoe effectief zijn onze werkvormen eigenlijk?

*Voor docenten die het verschil willen
maken*

VGCT najaarscongres 7 november 2024
Raymond Beerman & Charlotte Nuhoff

Disclosure/belangen spreker

Geen belangenverstrengeling

Geen (potentiële) belangenverstrengeling

Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties¹

- Raymond en Charlotte zijn beide lid van de accreditatiecommissie VGCT

Bedrijfsnamen

Agenda

- Knelpunten en veranderwensen
- Wat is goed (blended) onderwijs?
- Bouwstenen voor effectieve didactiek
- Werkvormen inspiratie
- Vragen?

Even focussen...

CGT Wensen-Bingo

inspiratie	weerstand	blended
materiaal	nuttig?	tijdrovend
intervisie	werkvorm	doel?

Ik zeg dat u een grote, zeer grote fout maakt, als u denkt dat psychologie, de wetenschap van de wetten van ons brein, iets is waaruit u bepaalde werkvormen en instructietechnieken kunt distilleren die onmiddellijk bruikbaar zijn in de klas. Psychologie is een wetenschap, en onderwijs is een kunst, en wetenschappen genereren nooit direct uit zichzelf kunst.'

William James, een eeuw geleden

Knelpunten

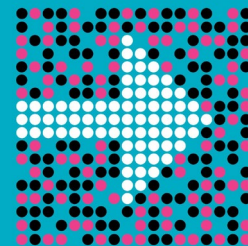
De traditionele
lesindeling

Knelpunten

VGCC Vereniging voor Gedrags- en Cognitieve therapieën

PRAKTIJKTOETSEN
cognitief gedragstherapeut in opleiding

A person with brown hair in a bun, wearing a white shirt, is slumped over a dark desk with their head buried in their arms, appearing exhausted. In the foreground, there are three disposable coffee cups (two brown, one white) and a white laptop. The background is a bright, out-of-focus window.

Knelpunten

De vertaling van
theorie naar
vaardigheden blijft
achter →
Onzekerheid bij
cursisten →
vermijding en
uitstelgedrag

Verander-
wensen

Waar is de aansluiting?

$y = g(x)$
Secant Lines
 $f'(x) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$
 $f(x) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{(x+h)^2 - x^2}{h}$
 $= \lim_{h \rightarrow 0} \frac{x^2 + 2xh + h^2 - x^2}{h}$
 $= \lim_{h \rightarrow 0} \frac{2xh + h^2}{h}$
 $= \lim_{h \rightarrow 0} (2x + h)$
 $= 2x$

Inzichten vanuit de wetenschap

- Cognitieve psychologie
- Lerareneffectiviteitsstudies

Over:

- geheugen (werkgeheugen en lange termijn geheugen)
- cognitieve schema's (aanwezige kennis)
- snelle vorderingen versus lange termijn leren
- gedragingen van de effectieve leraar

Leidde tot 12 principes voor effectief lesgeven,

De 12 Bouwstenen

	ACTIVEER RELEVANTE VOORKENNIS Wat je al weet, bepaalt wat en hoe snel je leert. Nieuwe informatie wordt beter onthouden wanneer ze kleeft aan voorkennis.	• Herhaal op een actieve wijze de voorkennis die de leerling nodig heeft om de nieuwe leerstof te begrijpen. • Bied een kapstok om nieuwe stof te verbinden aan de eerder geleerde stof en richting te geven aan het verdere verloop van je les.
1		
	GEEF DUIDELIJKE, GESTRUCTUREERDE EN UITDAGENDE INSTRUCTIE De tijd die gespendeerd is aan duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie is van belang.	• Afgebakende lesfasen en doelen brengen structuur. • Stel uitdagende doelen waar je veel verwacht van elke leerling. • Een warm leerklimaat motiveert je leerlingen.
2		
	GEbruik voorbeelden Op het moment dat leerlingen hun eerste stappen zetten in het verwerven van nieuwe kennis of vaardigheden, is het effectief om te werken met voorbeelden.	• Gebruik uitgewerkte voorbeelden die uitleggen hoe een oefening wordt opgelost. • Demonstreer een nieuwe vaardigheid aan je leerlingen. • Illustreer de leerstof met concrete voorbeelden.
3		
	COMBINEER WOORD EN BEELD Leerlingen slaan informatie die zowel via woorden als beelden wordt gepresenteerd, gemakkelijker op dan wanneer alleen maar woorden worden gebruikt.	• Verrijk woorden met beelden maar zorg niet voor overbelasting. • Hou rekening met de multimedia-principes in je lessen.
4		
	LAAT LEERSTOF ACTIEF VERWERKEN Productieve strategieën verplichten de leerling om leerstof te herkneden tot een nieuw product. Een leerling onthoudt meer door productieve strategieën te gebruiken dan wanneer die de leerstof op een meer passieve wijze 'consumeert'.	• Laat leerlingen schema's of mondelinge samenvattingen maken in je les. • Laat leerlingen leerstof verklaren aan zichzelf of anderen. • Leer hen de strategieën zelf ook aan.
5		
	ACHTERHAAL OF DE HELE KLAS HET BEGREPEN HEEFT Door regelmatig na te gaan of de leerlingen hebben begrepen van wat je beoogt met je les, houd je je leerlingen betrokken en blijft de focus liggen op verder leren.	• Stel regelmatig vragen die informatie opleveren over de mate van begrip. • Staar je niet blind op een bepaalde prestatie van leerlingen op een bepaald moment in je les: leren is langetermijnwerk.
6		

12 bouwstenen voor effectieve didactiek¹

	ONDERSTEUN BIJ MOEILIJKE OPDRACHTEN Wanneer leerlingen opdrachten nog niet zelfstandig aan kunnen, is tijdelijke, individuele en aanpasbare steun (scaffolds) van de leraar noodzakelijk.	• Begeleid leerlingen wanneer ze hun eerste stappen in de leerstof zetten. • Naarmate de leerling bekwaamer wordt, vermindert de ondersteuning van de leraar. • Bied zelfstandige oefenkansen wanneer je de leerlingen daartoe in staat acht.	
			7
	SPREID OEFENING MET LEERSTOF IN DE TIJD Voor het onthouden en toepassen van de leerstof is het beter dat de oefeningen verspreid in de tijd over meerdere kortere oefensessies aan bod komen dan dat de leermomenten in één lange oefensessie geconcentreerd zijn.	• Zorg dat basisvaardigheden en -kennis op meerdere momenten in het schooljaar worden geoefend. • Geef huiswerk waarbij eerder geziene leerstof aan bod komt. • Start de les met een herhaling van eerdere leerstof.	
			8
	ZORG VOOR AFWISSELING IN OEFENTYPES Door te variëren in oefeningentypes en inhouden kunnen leerlingen leren om verschillende oplossingsstrategieën te gebruiken. Daarnaast doet verandering van spijs ook eten.	• Wissel gelijkaardig uitzijnde oefentypes af. • Wissel uitgewerkte voorbeelden af met gewone oefeningen en deels-uitgewerkte voorbeelden. • Zet productieve strategieën afwisselend in.	
			9
	GEbruik TOETSING ALS LEER- EN OEFENSTRATEGIE Wanneer leerlingen oefenen om actief informatie op te halen uit hun geheugen (retrieval practice), versterkt hun geheugen meer in vergelijking met passievere technieken, zoals herlezen.	• Geef regelmatig oefentoetsjes in de vorm van een quiz bij aanvang of slot van de les. • Elke opdracht waarbij je leerlingen informatie laat herinneren, is een geslaagd voorbeeld van retrieval practice.	
			10
	GEEF FEEDBACK DIE LEERLINGEN AAN HET DENKEN ZET Feedback geeft informatie over waar leerlingen staan en geeft leerlingen houvast bij het werken en behalen van de leerdoelen. Als de feedback van de leerlingen niet aan het denken en in actie zet, is feedback ineffectief en is eerst iets anders nodig.	• Geef feedback die leerlingen aanzet tot 'detective-werk'. • Directe feedback is belangrijk bij de start van het leerproces. • Als leerlingen de feedback (nog) niet begrijpen, is extra instructie om de kennis te versterken zinvoller.	
			11
	LEER JE LEERLINGEN EFFECTIEF LEREN De bouwstenen kunnen gebruikt worden om lessen effectiever, efficiënter en aangener te maken, maar er zijn ook vele handvatten voorhanden die leerlingen helpen hoe zij zelf hun leren op een efficiënte, effectieve en aangename wijze kunnen organiseren.	• Leer leerstrategieën expliciet aan. • Koppel leerstrategieën telkens aan concrete inhouden. Leerlingen leren door iets te leren.	
			12

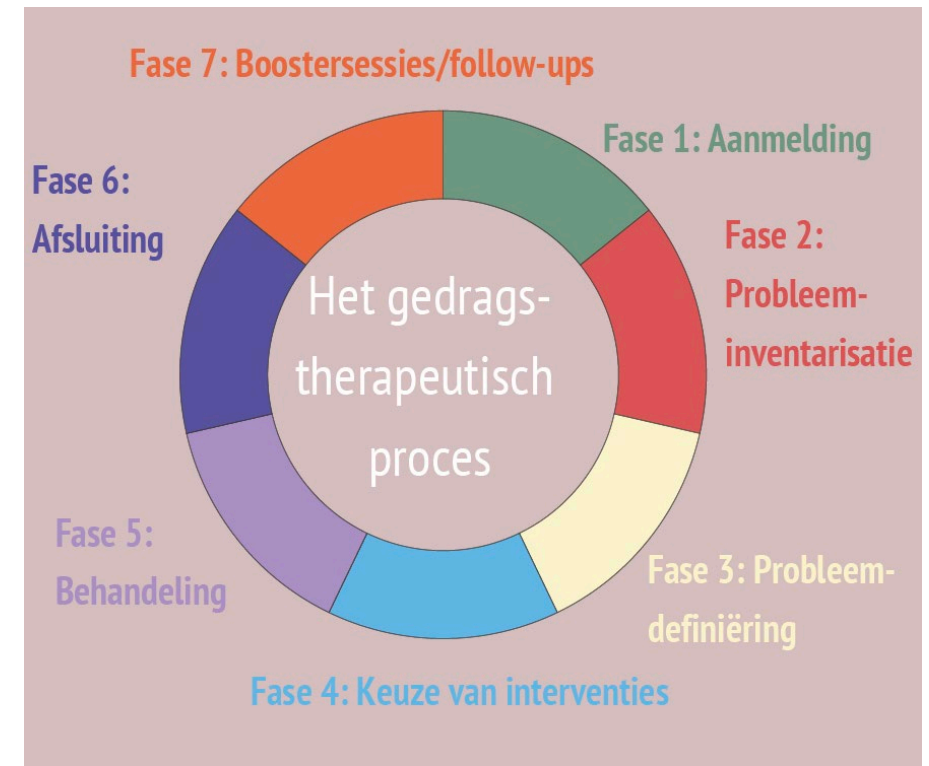
1

ACTIVEER RELEVANTE VOORKENNIS

Wat je al weet, bepaalt wat en hoe snel je leert.
Nieuwe informatie wordt beter onthouden
wanneer ze kleef aan voorkennis.

- Herhaal op een actieve wijze de voorkennis die de leerling nodig heeft om de nieuwe leerstof te begrijpen.
- Bied een kapstok om nieuwe stof te verbinden aan de eerder geleerde stof en richting te geven aan het verdere verloop van je les.

- Vooral vakgebonden voorkennis
- *Advance organizer*

1

ACTIVEER RELEVANTE VOORKENNIS

Wat je al weet, bepaalt wat en hoe snel je leert. Nieuwe informatie wordt beter onthouden wanneer ze kleeft aan voorkennis.

- Herhaal op een actieve wijze de voorkennis die de leerling nodig heeft om de nieuwe leerstof te begrijpen.
- Bied een kapstok om nieuwe stof te verbinden aan de eerder geleerde stof en richting te geven aan het verdere verloop van je les.

Herkomst en betekenis Raymond

Raymond is afgeleid van Raimund. Raimund is een Germaanse naam die opgebouwd is uit de naamstammen 'ragin' of 'regin' en 'mund'. Het eerste deel betekent 'raad' of 'raadgever', maar versterkt in namen vaak het tweede deel van de naam. 'Mund' betekent 'hand, bescherming, voogd'.

24Baby.nl

<https://www.24baby.nl> › babynamen › raymond ›

Herkomst en betekenis van de naam Raymond - 24Baby.nl

Raymond van Barneveld, NOS.nl

1

ACTIVEER RELEVANTE VOORKENNIS

Wat je al weet, bepaalt wat en hoe snel je leert.
Nieuwe informatie wordt beter onthouden
wanneer ze kleeft aan voorkennis.

- Herhaal op een actieve wijze de voorkennis die de leerling nodig heeft om de nieuwe leerstof te begrijpen.
- Bied een kapstok om nieuwe stof te verbinden aan de eerder geleerde stof en richting te geven aan het verdere verloop van je les.

2

GEEF DUIDELIJKE, GESTRUCTUREERDE EN UITDAGENDE INSTRUCTIE

De tijd die gespendeerd is aan duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie is van belang.

- Afgebakende lesfasen en doelen brengen structuur.
- Stel uitdagende doelen waar je veel verwacht van elke leerling.
- Een warm leerklimaat motiveert je leerlingen.

- Kleine, beheersbare stappen, beheersingsleren
- Effectiviteitsstudies: goede hoeveelheid instructie en vlot lestempo

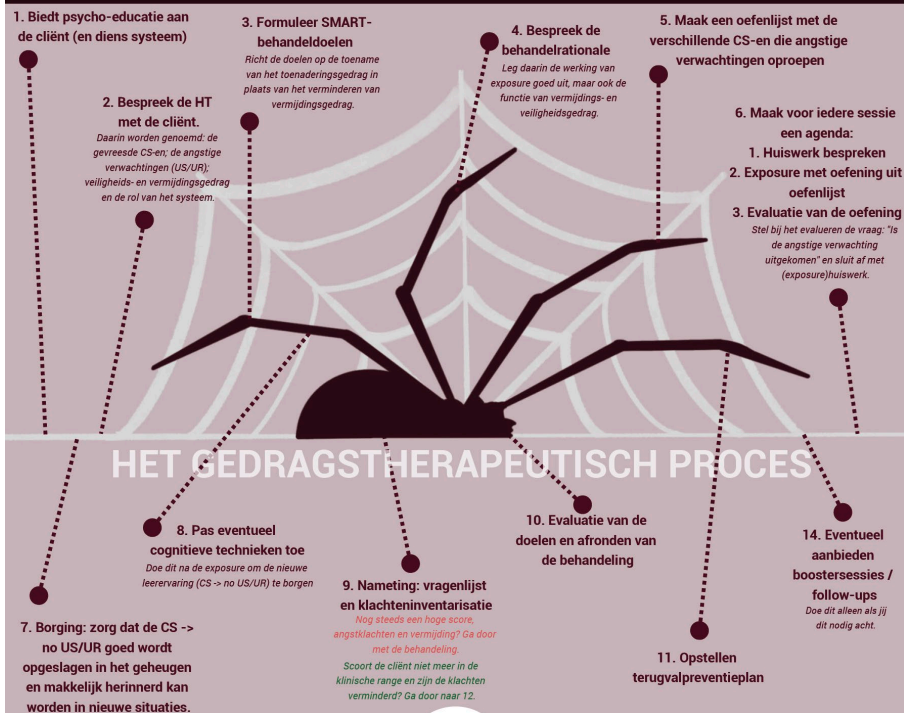
2

GEEF DUIDELIJKE, GESTRUCTUREERDE EN UITDAGENDE INSTRUCTIE

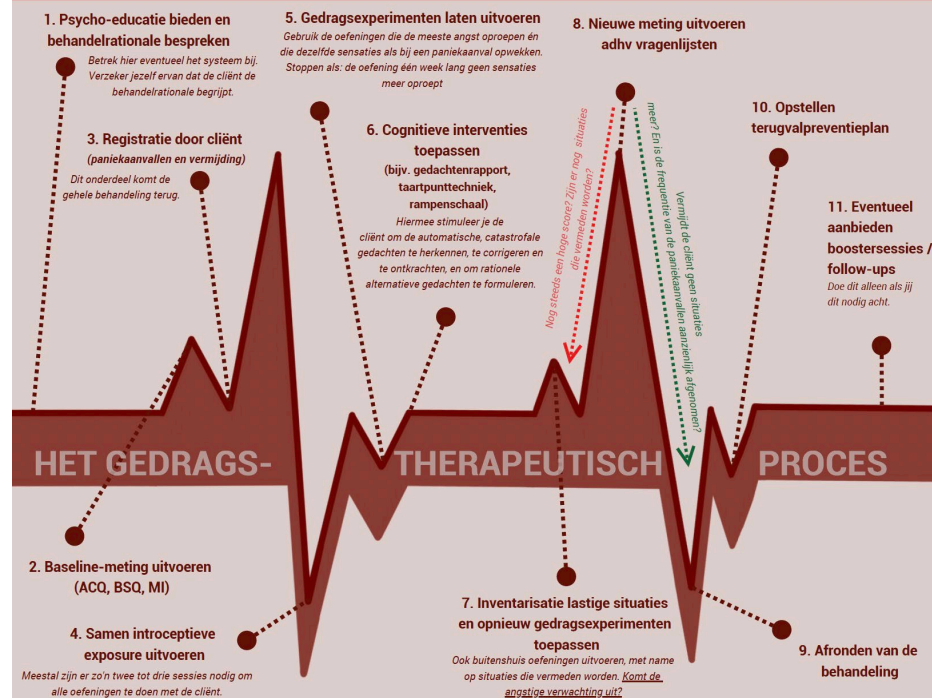
De tijd die gependend is aan duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie is van belang.

- Afgebakende lesfasen en doelen brengen structuur.
- Stel uitdagende doelen waar je veel verwacht van elke leerling.
- Een warm leerklimaat motiveert je leerlingen.

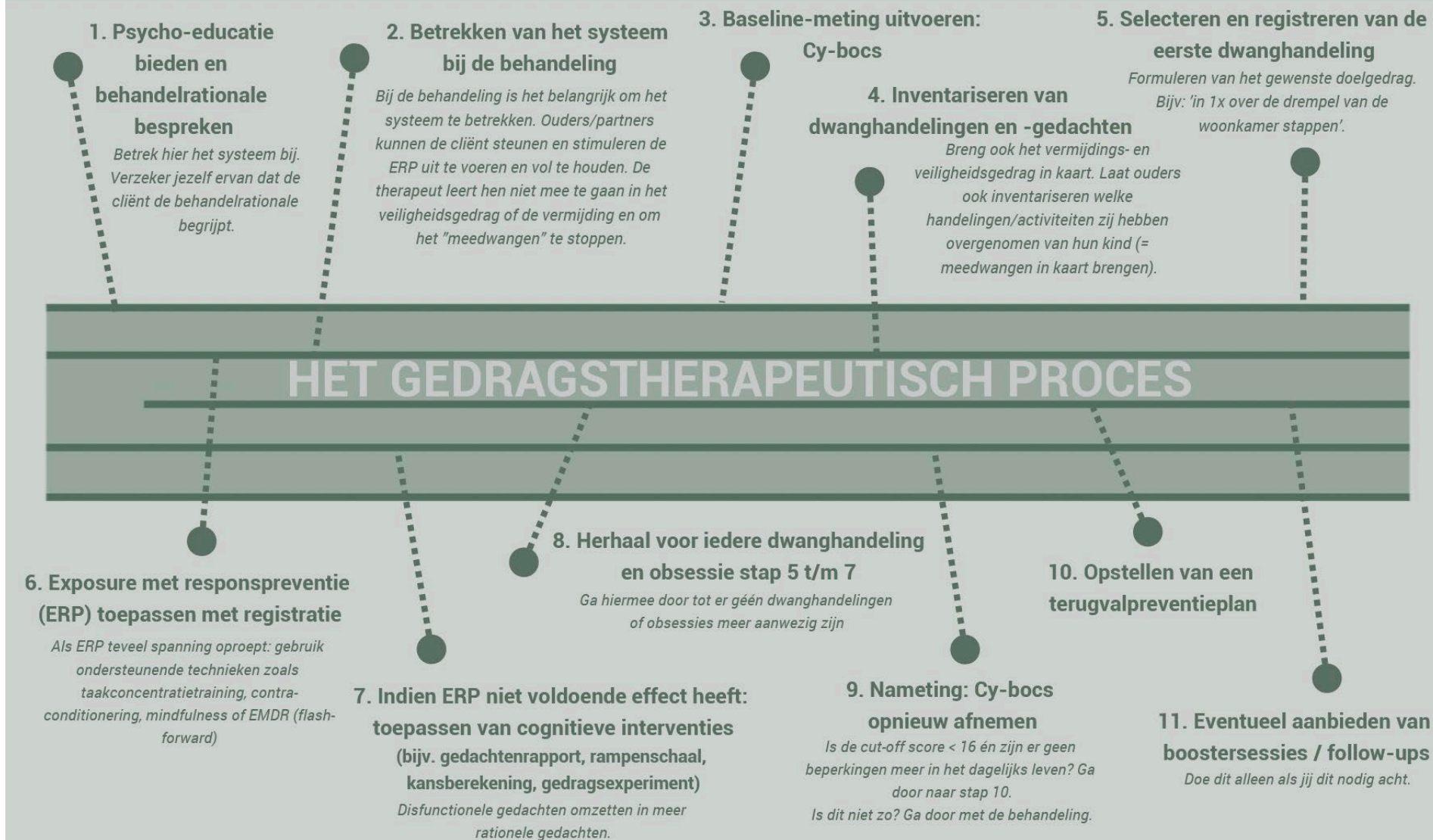
DE ANGSTSTOORNIS

DE PANIEKSTOORNIS

DE DWANGSTOORNIS

3

GEBRUIK VOORBEELDEN

Op het moment dat leerlingen hun eerste stappen zetten in het verwerven van nieuwe kennis of vaardigheden, is het effectief om te werken met voorbeelden.

- Gebruik uitgewerkte voorbeelden die uitleggen hoe een oefening wordt opgelost.
- Demonstreer een nieuwe vaardigheid aan je leerlingen.
- Illustreer de leerstof met concrete voorbeelden.

- Dankzij uitgewerkte voorbeelden blijft voldoende werkgeheugencapaciteit over om diepgaander begrip op te bouwen
- Beter focussen op onderliggende principes, op de stapsgewijze opbouw van de oplossing en op de structurele kenmerken van het voorbeeld.

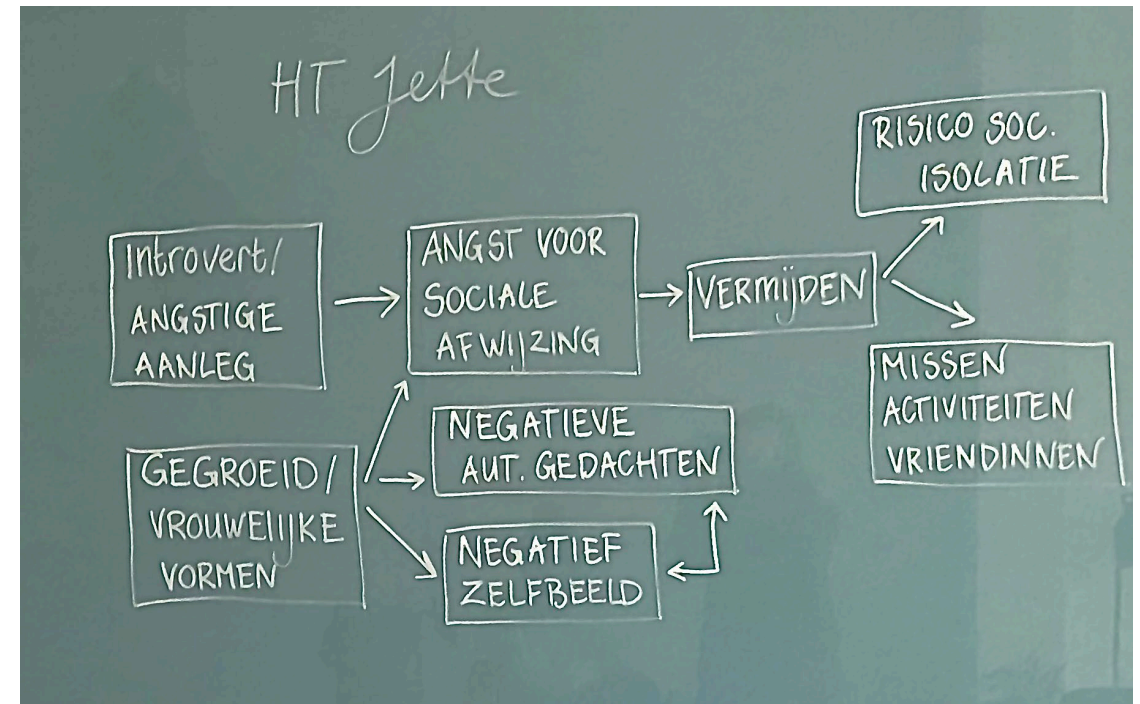
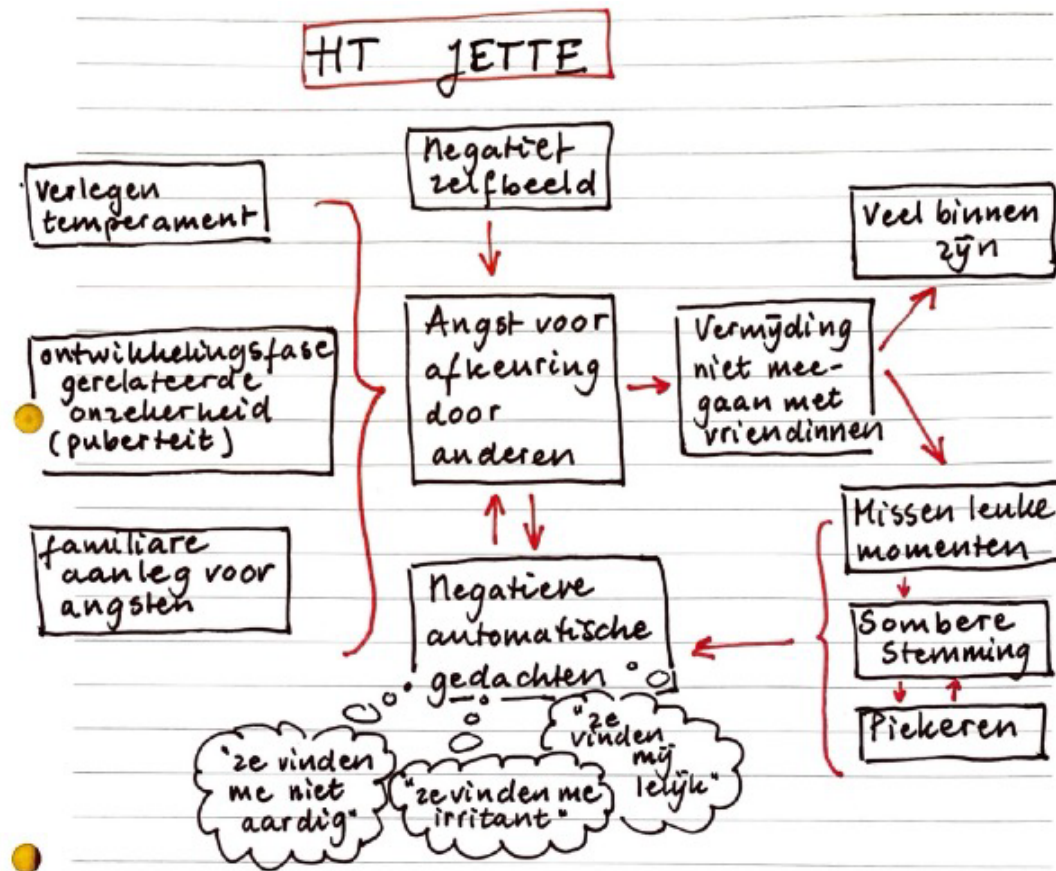

GEBRUIK VOORBEELDEN

Op het moment dat leerlingen hun eerste stappen zetten in het verwerven van nieuwe kennis of vaardigheden, is het effectief om te werken met voorbeelden.

- Gebruik uitgewerkte voorbeelden die uitleggen hoe een oefening wordt opgelost.
- Demonstreer een nieuwe vaardigheid aan je leerlingen.
- Illustreer de leerstof met concrete voorbeelden.

3

4

COMBINEER WOORD EN BEELD

Leerlingen slaan informatie die zowel via woorden als beelden wordt gepresenteerd, gemakkelijker op dan wanneer alleen maar woorden worden gebruikt.

- Verrijk woorden met beelden maar zorg niet voor overbelasting.
- Hou rekening met de multimedia-principes in je lessen.

- *Dual coding*: verbale en visuele informatie worden volgens twee afzonderlijke processen in het werkgeheugen verwerkt en vervolgens in het langetermijngeheugen geïntegreerd.
- Leren daardoor minder belastend en effectiever.

5

LAAT LEERSTOF ACTIEF VERWERKEN

Productieve strategieën verplichten de leerling om leerstof te herkneden tot een nieuw product. Een leerling onthoudt meer door productieve strategieën te gebruiken dan wanneer die de leerstof op een meer passieve wijze 'consumeert'.

- Laat leerlingen schema's of mondelinge samenvattingen maken in je les.
- Laat leerlingen leerstof verklaren aan zichzelf of anderen.
- Leer hen de strategieën zelf ook aan.

- Productie-effect
- Leerlingen begrijpen de informatie beter; deze is op lange termijn makkelijker te herinneren, zelfs in verschillende contexten
- Cognitieve processen: selecteren, organiseren en integreren

5

LAAT LEERSTOF ACTIEF VERWERKEN

Productieve strategieën verplichten de leerling om leerstof te herkneden tot een nieuw product. Een leerling onthoudt meer door productieve strategieën te gebruiken dan wanneer die de leerstof op een meer passieve wijze 'consumeert'.

- Laat leerlingen schema's of mondelinge samenvattingen maken in je les.
- Laat leerlingen leerstof verklaren aan zichzelf of anderen.
- Leer hen de strategieën zelf ook aan.

Ouders
met jong
kind

Jongere
met ADHD

Oefencircuit:

Geef de behandelrationale
van de angstbehandeling.

Vermijden
de cliënt

Volwassene
met LVB

Eerste- en tweedehands-kennis

Onthouden door reproductie versus onthouden door zelf te ervaren / zelf te verklaren

The collage consists of several paper strips and sticky notes on a dark background. On the left, there are four horizontal strips of light-colored paper. The top strip contains the text: "De laatste stap van de procedure is het koppelen van positieve eigenschappen aan het zelfbeeld." The second strip is blank. The third strip contains the text: "Huiswerk". The fourth strip contains the text: "Volg associatieketens" and "Vraag naar reacties na ongeveer 20 seconden." Below these strips, there is a larger strip of light-colored paper with the text: "Imaginatie" and "Oké, nu alles tegelijk. Doe je ogen maar dicht (als ze open zijn. Anders: Houd je ogen maar dicht) ... En neem rustig de tijd om je te concentreren op deze herinnering..... Let op wat je ziet ..., hoort ..., ruikt ..., welke positieve (goede) woorden andere mensen tegen jou zeggen". On the right, there is a large yellow sticky note with the text: "WIE BEN IK?". Surrounding this note are several smaller white sticky notes with handwritten text: "Sr-", "us/uk", "mitsplitsing S, R, B", "R", "Cs", "Referentiële associatie", "Sd", "Sequentiële associatie", "Sr+", and "Archief".

De laatste stap van de procedure is het koppelen van positieve eigenschappen aan het zelfbeeld.

Huiswerk

Volg associatieketens

Vraag naar reacties na ongeveer 20 seconden.

Imaginatie

Oké, nu alles tegelijk. Doe je ogen maar dicht (als ze open zijn. Anders: Houd je ogen maar dicht) ... En neem rustig de tijd om je te concentreren op deze herinnering..... Let op wat je ziet ..., hoort ..., ruikt ..., welke positieve (goede) woorden andere mensen tegen jou zeggen

Sr-

us/uk

mitsplitsing S, R, B

R

Cs

Referentiële associatie

Sd

Sequentiële associatie

Sr+

Archief

WIE BEN IK?

6

ACHTERHAAL OF DE HELE KLAS HET BEGREPEN HEEFT

Door regelmatig na te gaan of de leerlingen hebben begrepen van wat je beoogt met je les, houd je je leerlingen betrokken en blijft de focus liggen op verder leren.

- Stel regelmatig vragen die informatie opleveren over de mate van begrip.
- Staar je niet blind op een bepaalde prestatie van leerlingen op een bepaald moment in je les: leren is langetermijnwerk.

- Valkuil praktische vragen stellen
- Open/gesloten vragen
- Proces/product vragen
- Kennisvloek

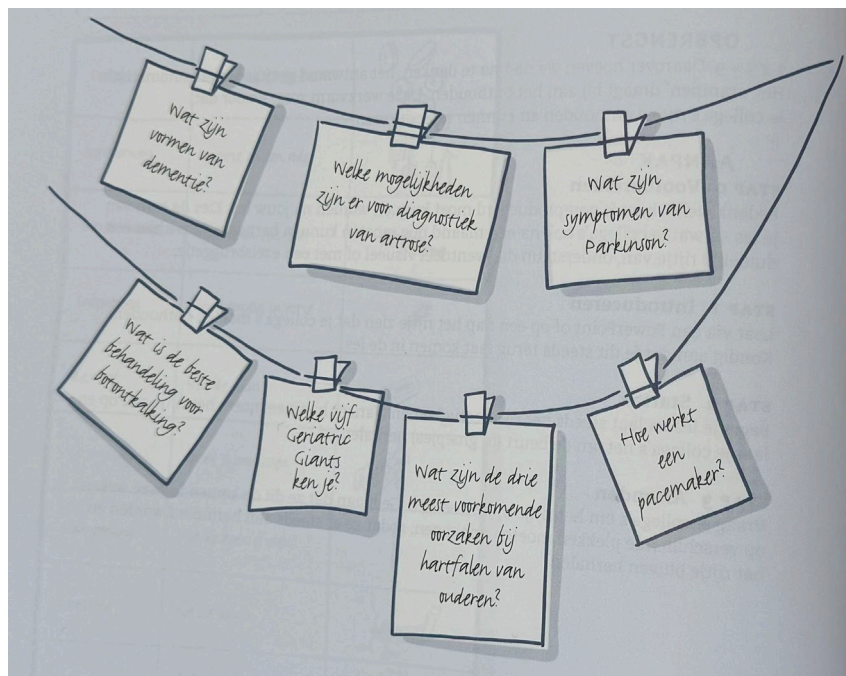

6

ACHTERHAAL OF DE HELE KLAS HET BEGREPEN HEEFT

Door regelmatig na te gaan of de leerlingen hebben begrepen van wat je beoogt met je les, houd je je leerlingen betrokken en blijft de focus liggen op verder leren.

- Stel regelmatig vragen die informatie opleveren over de mate van begrip.
- Staar je niet blind op een bepaalde prestatie van leerlingen op een bepaald moment in je les: leren is langetermijnwerk.

De waslijn?

60 seconds memo

ONDERSTEUN BIJ MOEILIJKE OPDRACHTEN

7

Wanneer leerlingen opdrachten nog niet zelfstandig aan kunnen, is tijdelijke, individuele en aanpasbare steun (scaffolds) van de leraar noodzakelijk.

- Begeleid leerlingen wanneer ze hun eerste stappen in de leerstof zetten.
- Naarmate de leerling bekwaamer wordt, vermindert de ondersteuning van de leraar.
- Bied zelfstandige oefenkansen wanneer je de leerlingen daartoe in staat acht.

Drie voorwaarden bij *scaffolding*:

1. De ondersteuning van de leraar vermindert geleidelijk aan (*fading*)
2. Er wordt een duidelijke transfer van verantwoordelijkheid gemaakt in de richting van de leerling.
3. De een-op-een-ondersteuning is op maat van de leerling en zonder die ondersteuning had de leerling het (nog) niet gekund.

ONDERSTEUN BIJ MOEILIJKE OPDRACHTEN

Wanneer leerlingen opdrachten nog niet zelfstandig aan kunnen, is tijdelijke, individuele en aanpasbare steun (scaffolds) van de leraar noodzakelijk.

- Begeleid leerlingen wanneer ze hun eerste stappen in de leerstof zetten.
- Naarmate de leerling bekwaamer wordt, vermindert de ondersteuning van de leraar.
- Bied zelfstandige oefenkansen wanneer je de leerlingen daartoe in staat acht.

7

- Tijdens het ‘*scaffolding*’ wordt de cognitieve belasting bij de leerling geoptimaliseerd zodat die meer capaciteit over heeft om tot leren te komen. Je leent als leraar als het ware ‘cognitieve capaciteit’ uit op maat van de leerling zodat zijn/haar leren wordt ondersteund.
- Motiverend voor leerlingen.

Wanneer leerlingen opdrachten nog niet zelfstandig aan kunnen, is tijdelijke, individuele en aanpasbare steun (scaffolds) van de leraar noodzakelijk.

- Begeleid leerlingen wanneer ze hun eerste stappen in de leerstof zetten.
- Naarmate de leerling bekwaam wordt, vermindert de ondersteuning van de leraar.
- Bied zelfstandige oefenkansen wanneer je de leerlingen daartoe in staat acht.

Meerdimensionaal evalueren

Opvatting: Ik ben waardeloos (zet dit om in de positieve vorm)
Score geloofwaardigheid voor MDE:

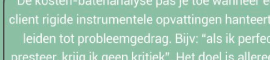
Eigenschappen van een waardevol persoon:
Ik ben eerlijk

Ik ben vriendelijk

Score geloofwaardigheid na MDE:

Meerdimensionaal evalueren is een interventie die toegepast wordt wanneer een cliënt een negatief zelfbeeld heeft en te zwart-wit denkt over zichzelf.

Ik ben zorgzaam

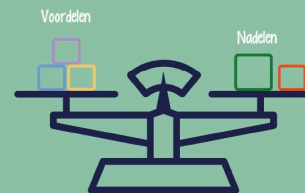
Ik ben grappig

Vraag na het nogmaals score van de opvatting welke conclusie de cliënt nu kan trekken.

Kosten-batenanalyse

De kosten-batenanalyse pas je toe wanneer een cliënt rigide instrumentele opvattingen hanteert die leiden tot probleemgedrag. Bijv: "als ik perfect presteer, krijg ik geen kritiek". Het doel is allereerst het bewustworden van de balans van voor en nadelen ("wat kost dit gedrag en wat levert het op?"). Op de tweede plaats is het doel het nemen van enige afstand van de rigide opvatting het bevorderen van een ander perspectief.

De taartpunttechniek

De taartpunttechniek is een interventie die wordt ingezet wanneer er sprake is van overmatige verantwoordelijkheid en/ of schuldgevoelens. Ook is deze geschikt om in te zetten wanneer een cliënt te rigide is in verklaringen voor situaties.

1. Gebeurtenis en verklaring
2. Waarschijnlijk van die verklaring (0 - 100%)
3. Alternatieve verklaringen
4. Waarschijnlijkheid van die verklaringen (0 - 100%)

© NUHOFF

De taartpunttechniek

De taartpunttechniek is een interventie die wordt ingezet wanneer er sprake is van overmatige verantwoordelijkheid en/ of schuldgevoelens. Ook is deze geschikt om in te zetten wanneer een cliënt te rigide is in verklaringen voor situaties.

1. Gebeurtenis en verklaring
2. Waarschijnlijk van die verklaring (0 - 100%)
3. Alternatieve verklaringen
4. Waarschijnlijkheid van die verklaringen (0 - 100%)

© NUHOFF

SPREID OEFENING MET LEERSTOF IN DE TIJD

Voor het onthouden en toepassen van de leerstof is het beter dat de oefeningen verspreid in de tijd over meerdere kortere oefensessies aan bod komen dan dat de leermomenten in één lange oefensessie geconcentreerd zijn.

- Zorg dat basisvaardigheden en -kennis op meerdere momenten in het schooljaar worden geoefend.
- Geef huiswerk waarbij eerder geziene leerstof aan bod komt.
- Start de les met een herhaling van eerdere leerstof.

8

- *Massed practice* (gegroepeerd oefenen) versus
- *Distributed practice* (gespreid oefenen)
- Meer contextkenmerken aan de informatie gekoppeld bij laatste

ZORG VOOR AFWISSELING IN OEFENTYPES

Door te variëren in oefeningentypes en inhouden kunnen leerlingen leren om verschillende oplossingsstrategieën te gebruiken. Daarnaast doet verandering van spijs ook eten.

- Wissel gelijkaardig uitziende oefentypes af.
- Wissel uitgewerkte voorbeelden af met gewone oefeningen en deels-uitgewerkte voorbeelden.
- Zet productieve strategieën afwisselend in.

9

- *Interleaving-effect*: niet groeperen maar afwisselen categorieën goed voor lange termijn leren
- Stimuleert probleemoplossend vermogen; “naar welk probleem kijk ik?”

ZORG VOOR AFWISSELING IN OEFENTYPES

Door te variëren in oefeningentypes en inhoud kunnen leerlingen leren om verschillende oplossingsstrategieën te gebruiken. Daarnaast doet verandering van spijs ook eten.

- Wissel gelijkaardig uitziende oefentypes af.
- Wissel uitgewerkte voorbeelden af met gewone oefeningen en deels-uitgewerkte voorbeelden.
- Zet productieve strategieën afwisselend in.

9

Ervaren

Geheime vraag

GEBRUIK TOETSING ALS LEER- EN OEFENSTRATEGIE

Wanneer leerlingen oefenen om actief informatie op te halen uit hun geheugen (retrieval practice), versterkt hun geheugen meer in vergelijking met passievere technieken, zoals herlezen.

- Geef regelmatig oefentoetsjes in de vorm van een quiz bij aanvang of slot van de les.
- Elke opdracht waarbij je leerlingen informatie laat herinneren, is een geslaagd voorbeeld van retrieval practice.

10

GEBRUIK TOETSING ALS LEER- EN OEFENSTRATEGIE

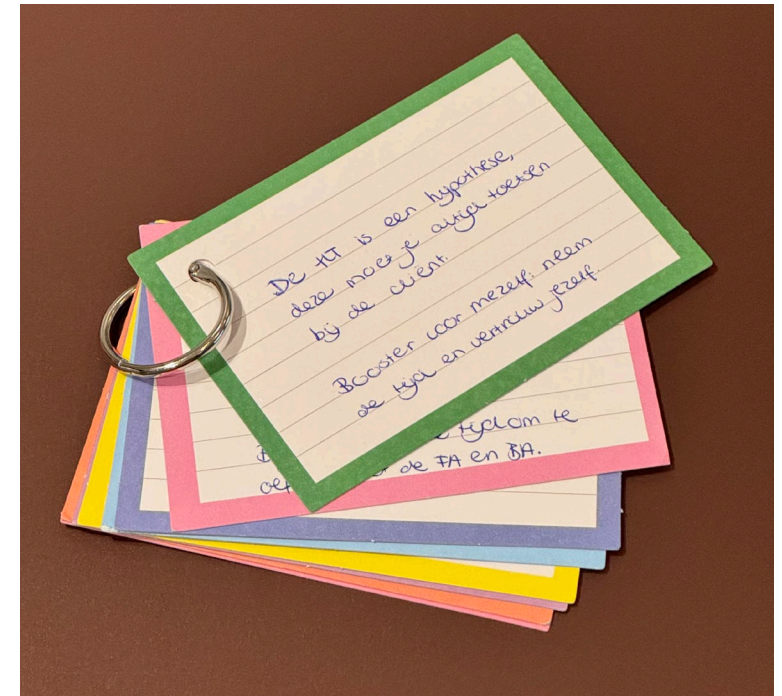
Wanneer leerlingen oefenen om actief informatie op te halen uit hun geheugen (retrieval practice), versterkt hun geheugen meer in vergelijking met passievere technieken, zoals herlezen.

- Geef regelmatig oefentoetsjes in de vorm van een quiz bij aanvang of slot van de les.
- Elke opdracht waarbij je leerlingen informatie laat herinneren, is een geslaagd voorbeeld van retrieval practice.

10

3-2-1	3-2-1
Naam:	Naam:
3 dingen die je tijdens de les geleerd hebt:	3 dingen die je tijdens de les geleerd hebt:
3	3
2 vragen die je nog wil stellen:	2 vragen die je nog wil stellen:
2	2
1 ding dat je zou willen bespreken met een collega of medecursist	1 ding dat je zou willen bespreken met een collega of medecursist
1	1

GEEF FEEDBACK DIE LEERLINGEN AAN HET DENKEN ZET

Feedback geeft informatie over waar leerlingen staan en geeft leerlingen houvast bij het werken en behalen van de leerdoelen. Als de feedback de leerlingen niet aan het denken en in actie zet, is feedback ineffectief en is eerst iets anders nodig.

- Geef feedback die leerlingen aanzet tot 'detective-werk'.
- Directe feedback is belangrijk bij de start van het leerproces.
- Als leerlingen de feedback (nog) niet begrijpen, is extra instructie om de kennis te versterken zinvoller.

11

- Feedback-interventiemethode
- Gekoppeld aan de opdracht, minder aan de persoon
- Leidt tot feedbackgeletterdheid: het vermogen om feedback te ontvangen, te interpreteren, en te gebruiken om ervan te leren

LEER JE LEERLINGEN EFFECTIEF LEREN

12

De bouwstenen kunnen gebruikt worden om lessen effectiever, efficiënter en aangenamer te maken, maar er zijn ook vele handvatten voorhanden die leerlingen helpen hoe zij zèlf hun leren op een efficiënte, effectieve en aangename wijze kunnen organiseren.

- Leer leerstrategieën expliciet aan.
- Koppel leerstrategieën telkens aan concrete inhoud. Leerlingen leren door iets te leren.

- Metacognitieve strategieën aanleren
- Koppeling aan concrete inhoud

Tips voor de praktijk²

1. Varieer
2. Start actief
3. Vertel niet dat je het anders gaat doen
4. Benoem ook het 'waartoe'
5. Breng ze in beweging en geef daarna de instructie
6. Geef instructies stap voor stap
7. Wees zelf actief

Vragen?

Referenties

¹ Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluismans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Ten Brink Uitgevers.

²Dirkse, S., & Talen, A. (2020). *Het Groot Werkvormenboek voor de zorg: Meer rendement uit leer-, overdrachts- en andere werkmomenten*. Boom Uitgevers Amsterdam.

